

**POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA U
VARAŽDINSKOJ ŽUPANIJI U 2015. GODINI**

AGRICULTURE OF VARAŽDIN COUNTY IN 2015

D. Vincek, Mara Bogović

SAŽETAK

Poljoprivreda Varaždinske županije sa svojom proizvodnjom u pogledu produktivnosti i konkurentnosti značajno zaostaje za EU, što se bitno odražava na ukupan financijski rezultat poljoprivrednih proizvođača, a nerijetko dolazi i do potpunog prestanka bavljenja poljoprivredom, zbog nemogućnosti konkuriranja kvantitetom i kvalitetom. Osim prirodnih ograničavajućih čimbenika - zone ranjive na nitrata i zone sanitarne zaštite, jedan od uzroka ovakvog stanja poljoprivrede je i ljudski faktor. Naime, kroz neargumentirane političke stavove koji su često „protiv“ u rješavanju problema, ne mogu se očekivati pozitivni pomaci bez konsenzusa i kvalitetnog dijaloga svih sudionika. Tendenciju rasta poljoprivredne proizvodnje treba prije svega usmjeriti ka održivoj i samodostatnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Ključne riječi: Poljoprivreda, Varaždinska županija

ABSTRACT

Varaždin County with its production is far behind the EU, which significantly reflects on the overall financial results, and farming is often abandoned to the inability to compete with quantity and quality. Except for the natural limiting factors - zones vulnerable to nitrates and sanitary protection zones, the human factor is one of the causes for such situation in agriculture. Namely, through the unfounded political attitudes that are often "against" solving the problem, positive steps cannot be expected without consensus and effective dialogue of all participants. The tendency of growth of agricultural production should be primarily directed towards a sustainable and self-sufficient agricultural production.

Key words: Agriculture, Varaždin County

UVOD

Posjedovnu strukturu poljoprivrednog zemljišta Varaždinske županije karakterizira velik broj parcela (Vincek i Ernoić, 2009). Dodatni problem u poljoprivrednoj proizvodnji predstavlja usitnjenost poljoprivrednih površina. Mali posjedi i rasparcelizirane poljoprivredne površine nisu omogućile povećanje proizvodnje i konkurentnosti, što ujedno predstavlja i glavni ograničavajući čimbenik u stvaranju modernih gospodarski razvijenih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

MATERIJAL I METODE

U analizi su korišteni podaci za 2015. godinu iz slijedećih izvora: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APRRR); Upisnik poljoprivrednih gospodarstava; Nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj (ARKOD); Savjetodavne službe; Hrvatske poljoprivredne agencije.

REZULTATI I RASPRAVA

Krajem 2015. godine, u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (OPG) Varaždinske županije (Anonimus, 2015a) upisano je ukupno 9.042 OPG-a (nositelji OPG-a; žene-3.198; muškarci-5.844). Više od 80% žena i više od 74% muškaraca nositelja OPG-a je starije od 50 godina (Tablica 1), dok je svega 6% žena i 10% muškaraca nositelja mlađe od 40 godina.

Tablica 1. Raspodjela nositelja OPG-a prema dobnoj strukturi i spolu

Table 1. Distribution of farmers by age and sex

Razredi Classes	Žensko Female	Muško Male	Ukupno Total
< 40	189	534	723
40-45	182	400	582
45-50	264	583	847
50-55	354	696	1.050
55-60	376	744	1.120
60-65	456	771	1.227
>= 65	1.377	2.116	3.493

Izvor: *Upisnik poljoprivrednih gospodarstava*

Od ukupne površine (Tomić i sur., 2014) poljoprivrednog zemljišta (68.329 ha) Varaždinske županije svega 30.340,22 ha (Tablica 2), odnosno 44,4% površine (Anonimus, 2015b) nalazi se u sustavu ARKOD.

Tablica 2. Površine u ARKOD sustavu prema vrsti uporabe

Table 2. Area of agricultural land in the ARKOD system according to type of use

Godina / Year	2012.		2015.		Razlika (+/-)	
Vrsta uporabe Type of use	Površina (ha) Area	Broj parcела Plots	Površina (ha) Area	Broj parcела Plots	Površina (ha) Area	Broj parcела Plots
Oranica	23.532,63	61.227	24.718,00	60.554	+1.185,37	-673
Staklenik	27,71	482	29,63	476	+1,92	-6
Livada	4.285,04	16.757	3.997,74	14.297	-287,3	-2.460
Pašnjak	212,00	208	185,21	201	-26,79	-7
Vinograd	616,27	6.306	571,29	5.842	-44,98	-464
Iskrčeni vinograd			0,26	4	+0,26	+4
Voćne vrste	515,00	3.536	708,69	3.347	+193,69	-189
Kulture kratkih ophodnji	3,53	18	4,52	17	+0,99	-1
Rasadnik			14,53	12	+14,53	+12
Mješoviti trajni nasadi	11,46	65	11,69	53	+0,23	-12
Ostalo zemljište	118,70	258	98,67	21	-20,03	-237
Ukupno / Total	29.322,34	88.857	30.340,22	84.824	+1.017	-4.033

Prosječna površina parcela iznosi svega 0,36 ha. U prosjeku pojedino poljoprivredno gospodarstvo posjeduje 9,4 parcela, te je prosječna veličina posjeda u županiji 3,4 ha. Unutar veličine posjeda do 5 ha nalazi se 45% svih evidentiranih površina, 80% OPG-a i 62% evidentiranih parcela (Tablica 3).

Tablica 3. Površina obrađenog poljoprivrednog zemljišta u ARKOD-u, broj poljoprivrednih gospodarstava i broj parcela u 2015. godini

Table 3. Area of cultivated land in the ARKOD, number of farms and number of plots in 2015

Razred (ha) Classes	Površina (ha) Area	Broj PG Number of farms	Broj parcela Number of plots
<1	880,94	1.927	5.244
<=1 i <3	7.356,16	3.899	30.309
>=3 i <5	5.366,55	1.409	17.304
>=5 i <10	4.807,97	713	12.325
>=10 i <20	3.510,67	252	7.022
>=20 i <50	4.594,28	152	7.562
>=50 i <100	1.824,61	27	2.284
>=100 i <300	1.356,74	9	1.239
>300	642,30	1	1.535

Izvor: APPRRR

Najčešće su u plodoredu zastupljene sljedeće kulture; pšenica, ječam, kukuruz, tikve, krumpir i kupusnjače. Prosječni prinosi za pojedine kulture su: kukuruz 8 tona (t); pšenica 6 t; ječam 4 t; repica 3,5 t; zelje 30-40 t; krumpir 40 t. U sklopu plasteničke proizvodnje (10 ha) osim povrća (salata, rajčica, krastavci, paprike, špinat i dr.), zastupljeno je i cvijeće (20 ha).

Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EVPG) izražena kao Standardni ekonomski rezultat (SO) za Varaždinsku županiju je prikazano u tablici 4. SO predstavlja jediničnu novčanu vrijednost (Anonimus, 2015c) proizvodnog potencijala OPG-a, izraženu u proizvođačkim cijenama na vratima gospodarstva koja uključuje prodaju, potrošnju na gospodarstvu, potrošnju u kućanstvu, promjene u zalihama glavnih proizvoda i nusproizvoda biljne i stočarske proizvodnje.

Tablica 4. Standardni ekonomski rezultat (SO)

Table 4. Standard Output (SO)

EUR	Postotak / Percentage
>50.000	10
>8.000 i <50.000	30
>2.000 i <8.000	40
1.000 -2.000	20

Izvor: Savjetodavna služba

Sukladno navedenom 60% OPG-a s područje županije godišnje ostvaruje bruto prihod do 8.000 EUR-a.

Na području Varaždinske županije 1993. godine bilo je evidentirano 19.257 krava. Kroz 22 godine negativnih trendova, Županija je nepovratno „gubila“ 676 krava godišnje (Tablica 5). I danas je distribucija veličina stada (Anonimus, 2015d) ostala vrlo slična i prijašnjim godinama (mala stada), što je vezano uz veličinu poljoprivrednih površina i rascjepkanost parcela (nasljeđivanje, beskonačno dijeljenje parcela i imovinsko-pravni odnosi).

Tablica 5. Broj stada i krava

Table 5. Number of cows and herd

Veličina stada Size of herd	2015.		2012.	
	Broj stada Herd	Broj krava Cows	Broj stada Herd	Broj krava Cows
<6	951	1.885	1.168	2.318
6-10	116	879	127	989
11-15	41	521	45	579
16-20	21	365	26	463
21-25	11	247	8	183
26-30	2	52	4	109
31-50	5	179	3	121
51-100	3	191	3	210
UKUPNO / <i>Total</i>	1.150	4.379	1.384	4.972

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija

U Županiji je tijekom 2005. godine predano u otkup 26.758.492 litara kravljeg mlijeka, s time da je evidentirano bilo 2.800 gospodarstava koja su proizvela i predavala mlijeko. Deset godina kasnije mlijeko proizvodi i predaje samo 478 proizvođača koji su isporučili 11.130.118 kg (10.795.459 litara) mlijeka (Anonimus, 2015d). Stanje broja ostalih vrsta životinja (Tablica 6) na području Varaždinske županije je u stalnom opadanju, izuzev koza i pčelinjih zajednica koje se još uvijek održavaju na razini iz prijašnjih godina.

Tablica 6. Jedinstveni registar domaćih životinja u 2015. godini

Table 6. Central Register of animal in 2015

Vrsta <i>Species</i>	Broj OPG-a <i>Number of farms</i>	Sve dobne kategorije <i>All age categories</i>
Koze	108	4.295
Ovce	119	2.203
Svinje	9.415	89.732
Kopitari	156	453
Zagorski puran	56	486
Kokoš Hrvatica	41	670
Pčelinje zajednice	285	15.159

Osim prirodnih ograničavajućih čimbenika (zone ranjive na nitrata i zone sanitarne zaštite), jedan od uzroka ovakvog stanja poljoprivrede je i ljudski faktor uz prostorno-plansko (ili neplansko) širenje, građevinske zone, prometnice, naseljenost, i drugo. Više od 15% površina županije nalazi se unutar građevinskog područja (Vincek i Ernoić, 2014). Kroz nastojanje „politike“ za izgradnjom demokratskog društva često se poljoprivredna proizvodnja nepravedno stavlja na margine gospodarske djelatnosti. Naime, kroz neargumentirane političke stavove koji su često „protiv“ u rješavanju problema, ne mogu se očekivati pozitivni pomaci bez konsenzusa i kvalitetnog dijaloga svih sudionika.

Pisani podaci o stanju okoliša pokazuju da je prostor Županije iznimno vrijedan (Vincek i sur., 2015), a okoliš općenito još uvijek relativno očuvan. Osim zapuštenih i neobrađenih poljoprivrednih površina sve veći problem i teret u poljoprivrednoj proizvodnji predstavlja i „komunalna zagađenost“ prostora. Zbog neobrađenih poljoprivrednih površina dvostruko se opterećuje društvo podmirivanjem troškova čišćenja, uz istovremeni gubitak prihoda koji bi se inače ostvario od poljoprivredne proizvodnje na toj površini. Zapuštene poljoprivredne površine predstavljaju veliki izvor alergoloških oboljenja, zbog sve većeg širenja invazivnih korovnih vrsta koje utječu i na smanjenje biološke raznolikosti.

Dosadašnja orijentacija Republike Hrvatske na intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju, unatoč povećanju troškova inputa (bez opravdanog povećanja produktivnosti) nije osigurala dostatne količine hrane. Zbog sve veće konkurencije jeftine hrane iz Europe i Svijeta uvoz hrane u Hrvatskoj je

značajno povećan. Hrvatska je jedna od rijetkih europskih zemalja koja pored izuzetno dobrih uvjeta i vrlo niske potrošnje ne proizvodi dovoljno hrane za vlastite potrebe (Kovač i sur., 2012). Podaci pokazuju da se po jednom članu kućanstva u Varaždinskoj županiji dnevno konzumira hrane u vrijednosti od oko 4 EUR-a (€), što znači da se u županiji (Vincek i Ernoić, 2014), dnevno „pojede“ hrane ukupne vrijednosti oko 736 tisuća € ili oko 5,4 milijuna kuna. Budući da je RH prehrambeno ovisna zemlja, najmanje 50% hrane je uvozno, oko 2,7 milijuna kn dnevno plaćamo proizvode koje možemo uglavnom (izuzev banana i kave) sami proizvesti.

ZAKLJUČAK

Sukladno pregledu trenutnog stanja i trendovima poljoprivredne proizvodnje Varaždinske županije, razvidno je da svojom proizvodnjom u pogledu produktivnosti i konkurentnosti značajno zaostajemo za EU tržištem, što se bitno odražava na ukupan financijski rezultat, a nerijetko dolazi i do potpunog prestanka bavljenja poljoprivredom. Smanjivanjem prehrambene ovisnosti kroz lokalnu proizvodnju hrane, omogućilo bi se jačanje lokalne ekonomije uz stvaranje novih radnih mjesta i podizanje standarda građana. Najslabija točka poljoprivredne proizvodnje u odnosu na Europu počiva u nespremnosti da se prepozna što je osnovni vrijednosni izbor hrvatske poljoprivredne politike (industrijalizacija sela) koji je u raskoraku s europskim. Uloga i opstanak malih gospodarstava ne ovisi prvenstveno o ekonomskom razvoju, već uglavnom o poljoprivrednoj politici, naslijeđenoj zemljišnoj strukturi, kao i politici gospodarenja zemljom i kulturi pojedinog naroda. Mala gospodarstva u Hrvatskoj kao i ona u EU moraju opstati, jer predstavljaju važan izvor gospodarskog rasta i razvoja u ruralnim sredinama. Formula preživljavanja trebala bi biti jednostavna, tako da oni koji nemaju ambicije za povećanje rasta, istovremeno smanje ovisnost o prihodima iz primarne proizvodnje uz kombiniranje s drugim vrstama djelatnosti. Neadekvatnim političkim potezima koji se gube u snovima skoka u velike proizvodne serije, ne osiguravaju se ozbiljnim poljoprivrednim proizvođačima u svrhu povećanja proizvodnje, dovoljne površine poljoprivrednog zemljišta. Time se čini velika greška, što je nažalost hrvatska stvarnost već dugo vremena. Može se reći da to ujedno predstavlja jedan od odgovora na tešku enigmu, zašto je hrvatska poljoprivreda zapela u odnosu na europsku poljoprivredu. Tendenciju rasta poljoprivredne proizvodnje treba prije svega usmjeriti ka održivoj i samodostatnoj poljoprivrednoj proizvodnji kao važnoj gospodarskoj grani privrede.

LITERATURA

1. Anonimus (2015a): Upisnik obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
2. Anonimus (2015b): ARKOD, Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
3. Anonimus (2015c): FADN, Standardni ekonomski rezultat (SO), Savjetodavna služba
4. Anonimus (2015d): Jedinствени регистар домаћих животиња, Hrvatska poljoprivredna agencija
5. Ernoić M., Vincek D. (2014): Značaj lokalne proizvodnje hrane, Prehrambena ovisnost RH, HAZU, Zavod za znanstveni rad, Varaždin
6. Kovač M., Salaj B., Vincek D., Ernoić M. (2012): Osvrt na prijedlog Nacrta Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Skupina „Živo selo“ radni materijal
7. Tomić F., Bašić F., Husnjak S. (2014): Značajke i uloge tala Varaždinske županije sa smjernicama održivog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, HAZU, Zavod za znanstveni rad, 25:25-68
8. Vincek D., Ernoić M. (2009): Land Consolidation Model in the County of Varazdin, *Agriculturae Conspectus Scientificus*, vol. 74: 1 (1-6)
9. Vincek D., Ernoić M. (2014): Poljoprivredno zemljište Varaždinske županije – teret ili resurs?, HAZU, Zavod za znanstveni rad, 25:15-24
10. Vincek D., Ivana Dukši, Natalija Ježek Zenkel (2015): Stanje okoliša Varaždinske županije, Zbornik radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, 6 (1) 129-140

Adresa autora – Autors address

dr.sc. Dragutin Vincek
Varaždinska županija,
Franjevački Trg 7
42000 Varaždin
e-mail: dragutin.vincek@vzz.hr

Primljeno-Received:

30.12.2015.

Mara Bogović, dipl.ing.agr.
Savjetodavna služba
Anina 11
42000 Varaždin
e-mail: mara.bogovic@savjetodavna.hr